

Täysistunto

Keskiviikko 26.9.2018 klo 14.02—17.20

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

15.03 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Esittelen valiokunnan mietinnön perustuslain 10 §:n muuttamisesta. Valiokunnan mietintö on yksimielinen, ja se on tehty valiokunnan täysilukuisessa kokouksessa. [Olavi Ala-Nissilä: Hyvä!]

Hallitus esittää muutettavaksi luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja. Suojan tavoitteena on turvata jokaiselle oikeus luottamukselliseen viestintään, ilman että ulkopuoliset saavat oikeudettomasti tiedon lähetettyjen tai osoitettujen luottamuksellisten viestien sisällöstä. Nyt hallitus esittää uutena rajoittamisen perusteena tiedon hankkimista sotilaisesta toiminnasta tai sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Perustuslain muutos tekisi mahdolliseksi siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön säätämisen tavallisina lakeina.

Perustuslakivaliokunta puoltaa hallituksen tekemää muutosesitystä, tosin muutettuna, sekä samalla esittää muutamia huomautuksia. Esittelen nyt ensin yleisesti perustuslain muuttamista koskevia linjauksia, sen jälkeen erityisesti näitä rajoittamisperusteita ja lopuksi tätä muuttamisen säätämistä koskevaa keskustelua.

Yleisesti kun perustuslain muutostarpeita arvioidaan, on lähtökohdaksi otettava ajatus perustuslain suhteellisesta pysyvyydestä. Perustuslain muutoshankkeisiin ei pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella eikä muutenkaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana. Mahdollisia muutostarpeita tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta.

Nyt käsiteltävä hallituksen esitys kohdistuu perustuslain yhden pykälän yhteen momenttiin. Se on siten rajattu muutos. Siviili- ja sotilastiedustelua koskevia lakiehdotuksia on mahdollista arvioida ehdotetun perustuslain muutoksen kannalta vasta, kun muutos on säädetty. Valiokunta korostaa, että perustuslain muutos ei voi olla tavallisen lainsäädännön säätämisen tarpeeseen liittyvä sivutuote vaan perustuslain muutosta on aina arvioitava itsenäisesti ja tavallisen lain muutoksille valtiosääntöoikeudellisia edellytyksiä asettavana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

Muutosesityksen hyväksyttävyyden arvioissa on olennaista, että rajoituslausekkeen on edelleen turvattava riittävästi luottamuksellisen viestin salaisuutta ja asetettava riittävän tiukat valtiosääntöiset rajat siihen puuttumiselle.

Sitten tästä sotilaallisen toiminnan ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan rajoitusperusteesta.

Tätä uutta perustetta luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaamiseksi esitetään, että lailla voitaisiin säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Uudessa rajoitusperusteessa irtaudutaan rajoituksen perustamisesta rikokseen tai rikosepäilyyn. Perustuslakivaliokunta katsoo, että luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttumisen tulee olla mahdollisimman kohdennettua ja rajattua. Ehdotettu sääntely ei hallituksen esityksen mukaan mahdollistaisi yleistä, kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurantaa. Perustuslakivaliokunta korostaa, että säännöksen soveltamisala rajautuu hallituksen esityksen perusteluissa kuvatulla tavoin tiedon hankkimiseen vain Suomeen kohdistuvasta sotilaallisesta toiminnasta taikka Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta. Muutoinkin perustuslakivaliokunta painottaa tarvetta tulkita rajoitusperustetta suppeasti.

Kansallinen turvallisuus ja vakava uhka ovat sisällöltään varsin laaja-alaisia käsitteitä. Niiden soveltamisessa korostuu tarve ottaa huomioon ja noudattaa eurooppalaisessa oikeuskäytännössä tiedonhankintamenetelmiä määrittelevälle lainsäädännölle asetettavia perusvaatimuksia. Näitä ovat muun muassa viranomaisten toimivaltuuksien käyttöön kohdistuva tuomioistuimen ennakkollinen hyväksyminen, riippumaton valvonta, oikeusturvan toteuttaminen tuomioistuimessa ja tietosuojan perusteiden noudattaminen. Perustuslaista johtuu myös tarve tulkita kansallisen turvallisuuden käsitettä suppeasti sekä toisaalta asettaa uhan vakavuusaste korkealle. Perustuslakivaliokunnan mielestä on myös välttämätöntä, että tiedustelutoimintaan liittyy tehokas ja kattava valvontajärjestelmä.

Hallitus esitti myös, että tähän perustuslain pykälään olisi tehty muutos rajoitusperusteen sanamuodon mukaan, niin että tämän luottamuksellisen viestin suojaa olisi voitu murtaa myös perusteena ”rikosten torjunta”, mutta tätä perustuslakivaliokunta ei puolla vaan toteaa, että tämä muutos pitää valmistella huolellisemmin uudelleen. Perustuslakivaliokunta esittää, että suojan rajoittamisessa pitäydytään nykymuotoisessa vaatimuksessa ainoastaan rikosten tutkinnan ollessa kyseessä.

Sitten tästä säätämisyjärjestyksestä.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain suhteelliseen pysyvyyteen ja valtio-oikeudelliseen asemaan liittyvien näkökohtien vuoksi pitänyt tärkeänä, että perustuslain tekstimuutokset käsitellään pääsäännön mukaan eli kahdessa erillisessä eduskunnan kokoonpanossa. Tällainen menettely mahdollistaa sen, että perustuslain muutoksesta voidaan käydä normaaleihin eduskuntavaaleihin liittyvä julkinen keskustelu ja että äänestäjät saavat näin äänioikeuttaan käyttämällä osallistua perustuslain muuttamismenettelyyn.

Perustuslakivaliokunta on saanut ulko-, puolustus- ja hallintovaliokuntien lausunnot, ja yhteistä näille lausunnoille on, että niissä kiinnitetään huomiota Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin ja niihin liittyviin epävarmuustekijöihin. Uudentyyppisinä turvallisuusympäristöön vaikuttavina ilmiöinä viitataan muun muassa hybridivaikeuttamisen lisääntymiseen, kybertoimintaympäristön merkityksen kasvuun ja terrorismiin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä kiireellisen menettelyn ajallisten perusteluiden voidaan katsoa heikentyneen hallituksen esityksen antamisesta kuluneen ajan vuoksi. Tämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

ei kuitenkaan voida katsoa sulkeneen pois mahdollisuutta kiireellisen menettelyn käyttämiseen. Kiireellisen menettelyn poikkeuksellisuutta korostaa sinänsä jo sen käytölle asetettu korkea määräenemmistövaatimus. Kiireellinen menettely ei ole käytettävissä, ellei eduskunnassa ole hyvin laaja yhteisymmärrys perustuslain muutoksen tarpeesta ja sisällöstä. Perustuslakivaliokunnan mielestä voidaan ajatella, että tilanne poikkeaa perustuslakivaliokunnan aikaisemmin tarkastelemista perustuslain muutoksista siten, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne.

Johtopäätöksenä perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotonta valtiosääntöoikeudellista estettä käsitellä perustuslain muutos poikkeuksellisesti kiireellisessä menettelyssä ei ole. Valiokunta ei kuitenkaan tee ehdotusta lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi. Tämä yhdessä valiokunnan aikaisemman käytännön kanssa korostaa sen merkitystä, että perustuslain muuttamisessa noudatetaan vastaisuudessakin perustuslain 73 §:n 1 momentin mukaista normaalia menettelyä.

Päätösehdotuksena valiokunta esittää, että hallituksen esitys hyväksytään muutettuna.

15.12 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Perustuslain muuttamiselle tulee olla aina hyvä peruste ja erityinen peruste pitää olla silloin, kun se halutaan tehdä kiireellisessä järjestyksessä. Kun puolustusvaliokunta antoi asiasta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle, en minä löytänyt perusteita kiireelliselle käsittelylle enkä edes hallituksen esityksen kaikille asiaperusteille. Siksi jätin asiasta eriävän mielipiteen.

Tässä tilanteessa pitää esittää kaksi kysymystä: Onko Suomen turvallisuustilanne muuttunut äkillisesti? Tai onko turvallisuustilanne kehittynyt pidemmän aikaa suuntaan, joka jatkuessaan johtaa lähiaikoina, lähitulevaisuudessa turvallisuustilanteen oleelliseen heikkenemiseen? Minusta ei ole mitään pakottavaa tarvetta, joka tukisi kiireellistä käsittelyä. Puolustusvaliokuntakaan ei arvioinut tätä asiaa neutraalisti vaan otti lähtökohdakseen hallituksen esityksen näkemyksen.

Turvallisuusympäristön muutoksen arviointi ei ole ollut yksimielistä eduskunnassakaan. Puolustusselonteon, ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja ulkoasiainvaliokunnan siitä antaman mietinnön muotoilut poikkeavat toisistaan, mitä tulee uhka-arvioon ja toimintaympäristön kuvaamiseen. Perustuslakivaliokunnalla on oma, tärkeä roolinsa. Jos valiokunta on hyväksynyt varauksin lakiehdotuksen, se ei tarkoita sitä, että tiedustelulakien sisältö ei voisi olla ristiriidassa perustuslain kanssa.

Minusta hallituksen esitykseen olisi pitänyt lisätä ehdoton massavalvonnan kieltö. Kiireellisyydelle ei ole mitään perusteita. Jos joku asia olisi pitänyt käsitellä kiireellisesti, olisi se ollut sote-ratkaisu: jos Suomen sosiaali- ja terveystalvet romahtavat, niiden saatavuus kyseenalaistuu, niin se on varmasti Suomen kansalaisille suuri turvallisuusuhka. Nämä asiat liittyvät myöskin toisiinsa: sote-käsittely vaikutti myös tämän asian käsittelyaikatauluun ja söi koko ajan perusteita siltä, miksi perustuslain muutos pitäisi käsitellä kiireellisenä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä siitä, kuinka asia puolustusvaliokunnassa käsiteltiin, mitä asioita valiokunta painotti, kun se arvioi nimenomaan puolustuspoliittisesta, turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta, onko terveisiä lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Ensinnäkin puolustusvaliokunta toteaa, että Puolustusvoimat on tehnyt merkittäviä toiminnallisia uudistuksia, joilla on parannettu toimintavalmiutta. Kantahenkilökunnasta on muodostettu valmiuosastoja, merkittävä osa varusmiehistä on saanut valmiusyksikkökou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

lutusta ja varusmiesten käytettävyyttä joustavaan valmiuden kohottamiseen sekä sodan tehtäviin varusmiespalveluksen aikana on lisätty. Valmiutta on parannettu merkittävästi myös lainsäädäntötoimin. On astunut voimaan asevelvollisuuslain muutos, joka mahdollistaa sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen. Sen lisäksi voidaan reserviin kuuluvia asevelvollisia määrätä palvelukseen saman tien ilman kolmen kuukauden ennakoilmoitusaikaa. Puolustusvoimat on varsin lyhyessä ajassa pystynyt merkittävästi parantamaan valmiuttaan. Puolustushaarojen materiaalista valmiutta on kehitetty, ja koulutus- ja harjoitustoimintaa on lisätty. Puolustusvoimien toimintamenoihin on lisätty 50 miljoonaa euroa vuonna 2018 valmiuden parantamiseksi.

Mitkä ovat sitten johtopäätökset puolustusvaliokunnan lausunnossa? Johtopäätökset alkavat lauseella: ”Suomen turvallisuusympäristö on heikentynyt lyhyessä ajassa.” Onko tämä kaikki panostus mennyt sitten hukkaan, onko se väärin painottunut vai onko annettu sellaista viestiä, joka ei välttämättä kaikilta osin pidä paikkaansa? Minä en ainakaan valiokunnan jäsenenä voinut yhtyä tähän näkemykseen, varsinkaan kun hybridihypetyksellä ja paljon käytetyllä sanalla ”kybersota” ei ole kyllä kovin paljon konkreettista sisältöä ja kun on hyvin vähän esimerkkejä siitä, kuinka näitä niin sanottuja uuden sodankäynnin muotoja on käytetty.

Kuitenkin lopputulema on sitten, että ”valiokunnan mielestä on puolustuspoliittisesta näkökulmasta katsottuna perusteita lainsäädännön viivyttämättömään käsittelyyn”. Minusta valiokunnan lausunto oli itsensä kanssa hyvinkin ristiriitainen.

15.17 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perustuslain sääntelyä luottamuksellisuuden ja salaisuuden suojan osalta. Nyt käsiteltävänä oleva esitys kohdistuu perustuslain yhden pykälän yhteen momenttiin, joten se on hyvin rajoitettu muutos.

Suomen yhteiskunnallinen tilanne ja muun maailman viestintäteknologian kehitys asettavat myös Suomen turvallisuusjärjestelmät ja varautumisen erilaisiin turvallisuusuhkiin toisenlaiseen valoon nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Teknologian kehitys ja internetin kautta tulevat uhat ovat uudenlainen turvallisuusriski, johon pitää varautua myös uusilla tavoilla ja keinoilla. Maailman turvallisuuspoliittinen tilanne on myös muuttunut, eikä ole näköpiirissä, että tilanteessa tapahtuisi paranemista lähitulevaisuudessa.

Mainittakoon vielä, että ehdotettu sääntely ei mahdollista yleistä, kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurannan säätämistä.

Tämän perustuslain muutoksen tarve on perusteltu ja välttämätön Suomen turvallisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunta hyväksyi esityksen yksimielisesti mietinnössä mainituin perustein.

15.19 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintielle hyvästä esittelystä, ja kiitän häntä myös yleisestikin hyvästä puheenjohtajuudesta perustuslakivaliokunnassa.

Meillä on siellä hyvinkin merkittäviä asioita, ja olemme paljon vartijoina. Tässä tänään ajattelin, että alkaako kohta olla yhtäkään lakiesitystä, joka ei sinne tulisi, ja tietysti sitäkin voisi aina punnita välillä, ovatko kaikki sellaisia asioita, että ne ovat perustuslaillisesti niin merkittäviä. Perustuslakivaliokunta alkaa olla kohta sellainen valiokunta, että kun halutaan vähän vastuuta siirtää, niin asia lähetetään sinne. Mutta tämä ei suinkaan ole sellai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

nen. Perustuslakivaliokunta on tässä ollut varsinainen mietintövaliokunta, koska kysymys on perustuslain muuttamisesta.

Tässä on tietysti hyvä muistaa sellaiset seikat, että ensinnäkin meidän pitää keskustella itse perustuslain tekstin muutoksesta, sen hyväksyttävyydestä ja tulkinnasta ja siitä, onko sille esitetty riittävät perustelut, ja sitten toisaalta punnita ihan erillisenä kysymyksenä se, onko olemassa pakottavia syitä ja sellainen poikkeuksellinen tilanne, että tämä tulee säätää kiireellisessä menettelyssä eli ensin saada eduskunnassa viiden kuudesosan enemmistö julistamalla se kiireelliseksi ja sitten hyväksyä se kahden kolmasosan enemmistöllä.

Täällä oli puhetta aikaisemmissakin puheenvuoroissa siitä, että jos tämä eduskunta hyväksyy tämän itse perustuslain tekstin muuttamisen, niin tässä tullaan nyt muuttamaan luottamuksellisen viestinnän rajoitusvaltuuksia tulevaisuudessa kaikissa tilanteissa. On myös keskusteltu siitä, että perustuslain muutos ei saa olla sivutuote, että kun tehdään joku muutos ja huomataan, että hetkinen, tämä ei nyt menekään perustuslaista ehkä läpi, niin muutetaan sitä samalla. Näin ei saa olla, ja pääsääntönä pitää säilyä normaali säätämismenettely, jossa ollaan sopusoinnussa perustuslain kanssa. Mutta jos pakottavaa tarvetta tulee, niin tietysti sitä täytyy voida tarkastella.

Mutta ei perustuslain muutokseen synny missään niin kuin ilmassa ja avaruudessa itenäisesti, vaan ainahan siihen täytyy olla konkreettinen tilanne, ja tässä nyt hallitus on perustellut sitä tällä turvallisuustilanteen muutoksella ja sillä, että Suomella ei ole ollut riittäviä keinoja valvoa asioita, sotilaallista toimintaa ja tietoverkkoja, ja 2015 on ollut tämä puolustusministeriön mietintö, jossa on sitten todettu, että perustuslain muutokseen tulisi ryhtyä. Että on tässä muutamia vuosia tätä työtäkin tehty, ja siinä mielessä tämä on myös pidemmässäkin juoksussa tullut harkituksi.

Perustuslakivaliokunta on myös antanut täällä sivulla 8, kappaleessa 27, ohjeita tulevaisuutta varten, miten tätä säännöksen sanamuotoa tulee tulkita — hyvin tiukasti ja konkreettisesti — ja tämä on tietyllä tavalla ennakkopäätös, jota varmasti luetaan sitten, että miten tätä lakia tulisi tulkita. Kaikkien lainsäätäjien ja muidenkin, kuten tutkijoiden, on tietysti hyvä muistaa lukea myös perustuslakivaliokunnan mietintö eikä vain hallituksen esitys. Ja on hyvä myös muistaa, että tähän rajoitusperusteeseen vetoavalla on myös velvollisuus itse esittää se näyttö, että kyseessä on vakava uhka. Että välttämättömyysvaatimus ei täyty pelkästään sillä, että tiedon hankkiminen on yleisesti kansallista turvallisuutta edistävää, vaan on osoitettava, että tämä on viimeinen keino.

Lisäksi vielä tämä kiireellisyysmenettely on hyvin fundamentaalinen kysymys, kun lähtökohta tietysti olisi aina se, että kaksi eduskuntaa voi pohtia asiaa ja sitten voidaan käydä kansalaiskeskustelua aiheesta. Tämä ajan kuluminen on tietysti koko aika kääntynyt vähemmän ja vähemmän merkitykselliseksi kriteeriksi siinä mielessä, että kohta pian on vaalit, [Silvia Modig: Kyllä!] mutta toisaalta sitten, kuten perustuslakivaliokuntakin mietinnössään toteaa, tässä ovat nämä tiedustelulait, jotka ovat erillinen paketti ja jotka eivät voi jäädä lepäämään, vaikka perustuslaki jäisi lepäämään, tai ne täytyy sitten tulevan hallituksen joko sellaisenaan aktivoita uudestaan tai ehkä tehdä jotakin muutoksiakin, jos hallitus-pohja näin haluaa, ja sitä kautta siihen tulee sitten viivästyksiä. Että tässä on jokaisella eduskuntaryhmällä ja jokaisella edustajalla pohdittavana, miten toimia, ja me olemme tehneet erittäin huolellista työtä mielestäni perustuslakivaliokunnassa ja saimme tasapainoisen mietinnön — ja halusimmekin näin — niin, että siellä on argumentteja puolesta ja vastaan, jotta jokainen kansanedustaja voi tätä pohtia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

Perustuslain muutos on kuitenkin sellainen kysymys, että ei ole kysymys ihan jokapäiväisestä laista, niin että se heti seuraavalla kaudella voitaisiin tuosta vain muuttaa, ja siksi on hyvä, että tämä mietintö on erittäin ymmärrettävä, luettava ja hyvin perusteltu ja pohdittu. Kiitän osaltani valiokunnan jäseniä hyvästä ja rakentavasta työstä, ja vielä kiitokset puheenjohtajalle!

15.25 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Minä myös kiitän perustuslakivaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa Annika Lapintietä hyvästä työstä ja vakuuttavasta ja tasapainoisesta mietinnöstä. Tämän mietinnön ydinsanoma on mielestäni siinä lauseessa, jossa todetaan, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne. Tässä viitataan sekä asiantuntijalausuntoihin että sitten muiden valiokuntien kuulemiseen, ja kyllä myös itse sen tiedon pohjalta, jota olen saanut, yhdyin tähän arvioon.

Täällä puhutaan uudentyyppisistä turvallisuusympäristöön vaikuttavista ilmiöistä, esimerkiksi hybridivaikuttamisen lisääntymisestä, kybertoimintaympäristön merkityksen kasvusta sekä terrorismista. Tässä edustaja Mustajärvi vähätteli muun muassa tätä hybridivaikuttamisilmiötä, mitä kyllä ihmettelen, koska me olemme todistaneet viime vuosina Euroopassa hyvin merkittävää hybridivaikuttamisen näyttämöä Ukrainassa ja Krimillä ja valitettavasti viitteitä tällaisesta toiminnasta on nähty myös Suomessa, ja viittaa nyt esimerkiksi vuosina 2015—2016 itärajan yli tulleiden turvapaikanhakijoiden määrän äkilliseen nousuun [Markus Mustajärvi: Paljonko tuli länsirajalta?] ja sitten yhtäkkiä sen loppumiseen. Kyllähän se oli hyvin merkillinen näytelmä.

Toivon, että hyvässä hengessä tätä esitystä viedään eteenpäin ja sitten näitä varsinaisia tähän liittyviä lakiesityksiä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt annan vastauspuheenvuoron ministeri Häkkäselle. 5 minuuttia, olkaa hyvä.

15.27 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan osoittaa kiitokseni valiokunnan puheenjohtajalle ja valiokunnan jäsenille hyvästä, huolellisesta työstä äärimmäisen tärkeässä asiassa. Hanketta on valmisteltu pitkään ja huolella, ja tässä salissa ja laajemminkin tiedetään ja tunnetaan se tarve, mikä tälle hankkeelle on.

Suomen turvallisuustilanne on ollut jatkuvassa muutoksessa viime vuosien ajan. Poliittisten päätöksentekijöiden tehtävänä on nyt varautua näihin muutoksiin huolehtimalla, että turvallisuusviranomaisten toimivaltuudet ja resurssit ovat kunnossa. Tiedustelulainsäädäntökokonaisuuden tarkoituksena on saada turvallisuusviranomaisten toimivaltuudet ajan tasalle, jotta näihin uusiin uhkiin voidaan vastata. Uusiin uhkiin varautumiseen tarvitaan uusia toimivaltuuksia. Tiedustelulainsäädäntö tarvitaan mahdollisimman pian, jotta turvallisuusviranomaisemme voivat turvata meitä parhaalla mahdollisella tavalla. Uhka-arvioiden tekemisessä paras tieto on Suomen turvallisuusviranomaisilla, ei niinkään ehkä puoluekoneistoilla.

Ensimmäisenä osana tätä tiedustelulainsäädäntökokonaisuutta käsitellään esitystä perustuslain muuttamiseksi. Tämä perustuslain muutosesitys on huolellisesti harkittu esitys, jolla mahdollistettaisiin viranomaisten nykyistä parempi varautuminen kansallista turvallisuutta uhkaaviin tekoihin. Esityksen mukaan lailla voitaisiin vastaisuudessa säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toimin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

nasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Tämä perustuslain muutos muodostaisi jatkossa säännösperustan siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön säätämiseksi.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä. Perustuslakivaliokunnan mietintö luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan muuttamisesta on huolellista työtä. Mietintö on yksimielinen, ja valiokunta teki päätöksensä täysilukuisena. Perustuslakivaliokunta hyväksyi mietinnössään hallituksen esityksen pääasiallisen sisällön. Hanke siis etenee.

Perustuslakivaliokunta ei sitä vastoin hyväksynyt pientä sanonnallista tarkistusta, kuten tässä puheenjohtajakin kertoi, jonka mukaan perustuslaissa käytetty ilmaisu ”rikosten tutkinnassa” korvattaisiin ilmaisulla ”rikosten torjunnassa”. Tällä ehdotuksella hallitus pyrki kirjaamaan säännöksen sanamuodosta erkaantuneen perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön perustuslain tekstiin eli päivittämään nykykäytännön. Asialla ei kuitenkaan ole vaikutusta tiedustelulakien säätämiseen.

Perustuslakivaliokunta katsoi lisäksi, ettei perustuslain muutoksen käsittelylle kiireellisessä menettelyssä ole valtiosääntöoikeudellista estettä. Valiokunnan mielestä voidaan ajatella hallituksen esittämällä tavalla siten, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne. Tälle kiirehtimismenettelylle tarvitaan raskaat perusteet, ja ne edelleen mielestäni täyttyvät.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt jos on halukkuutta debattiin, avataan debattikeskustelu. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää tässä debatissa puheenvuoron, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan.

15.31 **Annika Lapintie vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä lyhyesti tästä, minkä ministerikin otti esille koskien rikoksen torjuntaa: perustuslakivaliokunta totesi, että jos tarkoitus ei ole muuttaa tulkintaa, niin silloin sanamuodon muuttaminen voi johtaa arvaamattomiin tilanteisiin, ja sen vuoksi asiaa on syytä valmistella — ja valmistella yhdessä kotirauhan rikkomista koskevan säännöksen kanssa.

Sen lisäksi olisin ehkä voinut todeta siitä, että vaikka tätä perustuslain muuttamista ei todettaisi kiireelliseksi, niin siitä huolimatta siviilitiedustelu- ja sotilastiedustelulainsäädäntö voi kyllä edetä mutta perustuslakivaliokunta tulee silloin tulkitsemaan niiden lakien sisältöä nykyisin voimassa olevan perustuslain pykälän mukaisesti. Eli jos tämä ei ole kiireellinen, se ei suinkaan pysäytä sotilastiedustelu- ja siviilitiedustelulainsäädäntöä mutta se, minkä mukaan niiden sisältöä arvioidaan, on eri.

15.32 **Tapani Tölli kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä perustuslain muutosta on valmisteltu huolellisesti ja laajapohjaisesti. Oikeastaan työ on käynnistynyt jo viime vaalikaudella. Perustyön tähän teki oikeusministeriön työryhmä, joka kuuli laajapohjaisesti asiantuntijoita ja teki selvityksiä. Tässä työssä oli sitten tiiviisti mukana parlamentaarinen seurantaryhmä. On syytä todeta se, mikä tässäkin yhteydessä todettiin: valiokunta oli mietinnöstä yksimielinen ja täysilukuinen.

Kun tällaista uudistusta tehdään, on tärkeää, että tässä ei ole hallitus—oppositio-asetelmaa vaan tätä tehdään tulevaisuutta varten — ei tätä hallitusta eikä seuraavaa vaan sitä seuraavaa ja sitä seuraavaa. Oleellista tämmöisessä muutoksessa on luottamus, se, että me

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

voimme luottaa siihen, että tämä uudistus on sellainen, johon poliittisten suhdanteidenkin muuttuessa voimme luottaa, ja tämä luo hyvän pohjan näille substanssilakien muutoksille.

15.33 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaiken lainsäädännön täytyy elää ajassa. Kun näemme, että kohtaamme aika lailla uudentyypisiä turvallisuuskasvatusta, on selvää, että myös lainsäädännön täytyy päivittyä siten, että viranomaisillamme on riittävät toimivaltuudet puuttua uudenlaisiin turvallisuuskasvatukseen ja torjua niitä.

Myös perustuslain tulee elää ajassa, mutta perustuslakia ei tule muuttaa kepein perustein. Tästä syystä perustuslakivaliokunta on tehnyt huolellista työtä ja puntaroinut eri näkökantoja esitettyyn perustuslain muutokseen nähden ja tullut lopulta yksimieliseen loppu-tulemaan ja mietintöön, jonka se on antanut täysilukuisena.

Toivon, että kun tätä perustuslain muutosta täällä käsitellään, niin sama suuren, laajan kansallisen yksimielisyyden henki pysyy yllä eikä tässä nähdä hallituksen ja opposition välistä eroa vaan sitä tehdään yhdessä.

15.34 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslaki on ollut voimassa vuodesta 2000, ja sen on kyllä kestävä ajan hammasta. Lähtökohtaisesti perustuslain muuttamiseen on suhtauduttava pidättyväisesti. Tämä taitaa olla neljäs kerta nyt, kun tätä perustuslakia muutetaan. Siis lähes parikymmentä vuotta tämä on ollut voimassa, niin että ihan on pidättydytty tässä.

Nyt käsiteltävä muutos kohdistuu perustuslain yhden pykälän, 10 §:n, yhteen momenttiin, jossa säännellään luottamuksellisen viestin salaisuuden suojasta. Tämän rajoituslausakkeen on turvattava riittävästi luottamuksellisen viestin salaisuus ja asetettava riittävän tiukat rajat siihen puuttumiselle.

Tästä rikoksen tutkinnan ja rikosten torjunnan semantiikasta: oli hyvä, että tämä nyt meni jatkoselvittelyyn ja sitten puntaroidaan siltä osilta, mitä tämä jatkossa sitten tulee pitämään sisällään.

15.35 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelimme perustuslakivaliokunnassa näistä kappaleista 40 ja 41 viimeisillä sivuilla, ja nämä tulee lukea kokonaisuutena. Tästä käytiin erillinen keskustelu. Täällä puhuttiin jossakin puheenvuorossa, että tästä voisi lukea oikeastaan niin, että perustuslakivaliokunta toteaisi, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeukselliset ja välttämättömät tarpeet ja kyseessä on pakottava tilanne — aivan kuin me suosittaisimme sitä nyt suorastaan tässä. Se pitää lukea sillä lailla kokonaisuutena, että me toteamme seuraavassa kappaleessa, että me emme kuitenkaan tee sitä ehdotusta, että se tulisi julistaa kiireelliseksi. Me toimimme sen siksi esille, että on olemassa perusteluita, jotka puoltavat sitä, mutta emme tehneet suositusta asiasta.

Edustaja Mustajärvelle sanoisin, että kannattaa lukea vaikka Maanpuolustuksen Tuki ry:n sivut. Siellä on erittäin laajaa kertomusta siitä, mitä on hybridivaikuttaminen. Ja ainakin kun itse kävin maanpuolustuskurssin, niin siellä käytiin todella hyvin tätä läpi. Eli kannattaa, se on ihan nykypäivää.

15.37 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakia tosiaan ei saa muuttaa hätäisesti ja kevyin perustein. On tarkoitettu, että se kestää aikaa, ja erityisesti jos puhutaan perus- ja ihmisoikeuksista — mitä luottamuksellisen viestin suoja-kin on — niin silloin pitää varmistaa se, että ihmisten perusoikeuksia puolustetaan ja muu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

tokset tehdään hyvin tarkkarajaisina ja vain välttämättömissä tilanteissa. Olen ollut itse huolissani siitä, että tästä perustuslakiin tässä tehtävästä aukosta ei tule vahingossakaan liian isoa, ja nyt tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön jälkeen voin sanoa, että tämä huoli on itseltäni poistunut, ja voin kannattaa tätä muutettua esitystä, mitä perustuslakivaliokunta mietinnössään nyt esittää hyväksyttäväksi. Eli selkeästi nostetaan se kynnys korkealle, että kansallisen vakavan turvallisuusuhan tilanteessa, kun välttämättömyyshedellytykset täyttyvät, on mahdollista puuttua luottamuksellisen viestin suojaan. Tässä nyt turvataan se, että perustuslakia ei muuteta harkitsemattomasti, ja kun sanotaan, että ehdotonta estettä kiireellisyysmenettelylle ei ole mutta se on viime kädessä poliittisen harkinnan puitteissa, niin sillä rajataan myös sitä, että jatkossakaan ei muodostu käytäntöä, että perustuslakia lähdetään kiireellisessä menettelyssä muuttamaan hätäisin perustein. Tässä on tarkkaan punnittu esitys, ja nyt se on poliittisessa harkinnassa, miten istunto sen sitten ensi viikolla päättää.

15.38 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Då man ändrar grundlagen är det synnerligen viktigt att man är mycket noggrann med varför det görs och att motiveringarna är tillräckliga. Grundlagsutskottet har gjort ett gediget arbete i det här fallet, och jag vill också passa på att tacka grundlagsutskottets ordförande Annika Lapintie för en bra process.

Arvoisa puhemies! Ei ole koskaan leikin asia, kun perustuslakia muutetaan. Ylipäänsä lainsäädäntötyö ei ole leikin asia, muttei varsinkaan tässä asiassa, tämä on erittäin vakava asia. Sen takia olen erittäin tyytyväinen siihen, että me löysimme laajan yhteisymmärryksen perustuslakivaliokunnassa ja nyt olemme siinä tilanteessa, että yhteisesti olemme päätyneet siihen, että on mahdollista säätää tämä laki viiden kuudesosan enemmistön avulla, mutta perustuslakivaliokunta antaa ryhmille oman harkintavallan. Ja varmasti on niin, että jokaisessa ryhmässä nyt [Puhemies koputtaa] mietitään, ovatko ne perusteet sellaisia, onko tilanne sellainen, että tähän mennään. Nyt on tehty perusteellinen ja hyvä työ, [Puhemies koputtaa] ja kiitos myös puheenjohtajalle siitä.

15.39 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viitaten siihen, mitä edustaja Niinistö tässä sanoi, on totta kai selvää, että kun perustuslakia muutetaan, niin ei pidä hätäillä vaan pitää tehdä tarkkaa työtä ja harkiten kuulla asiantuntijoita laajalti. Toki jos tätä itse kysymystä ajattelee, niin tähän on valmisteltu virkamiestyönä vuodesta 2013 lähtien, ja sinänsä katson, että harkittua, hyvää työtä on tehty.

Tässä tuli esille tosiaan se, että perustuslakivaliokunta ei tee tässä eduskunnan työjärjestyksen 53 §:n 5 momentissa tarkoitettua ehdotusta siitä, että tämä julistettaisiin kiireelliseksi — se jättää tämän harkinnan tälle salille. Mutta toisaalta tosiaan ei katsota, että olisi estettä sille, että jos viisi kuudesosaa tästä salista katsoo, että pitää kiireellisenä käsitellä, niin, niin voidaan toimia. Perustuslakivaliokunta pitää tätä valtioneuvoston esitystä myös perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena — tarpeellisena. Se on minusta hyvin tärkeä viesti, että sellaisen keskustelun jälkeen, mihin edustaja Henriksson tässä viittasi, ollaan päästy nimenomaan yksimieliseen lausuntoon ja tähän hyvään yhteisymmärrykseen.

15.41 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakimuutoksen yhteydessä on siis kaksi periaatteellisesti merkittävää asiaa, joihin eduskunta pääsee ot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

tamaan kantaa: toisaalta tämä sisällöllinen muutos perustuslakiin ja toisaalta tämä kysymys menettelytavoista ja sääätämisyjärjestyksestä.

Meidän eduskuntaryhmän näkemys on, että perustuslain muuttamisen kynnyksen tulee pysyä korkeana eli tästä normaalimenettelystä, jossa siis Suomen kansalaiset myös pääsevät ilmaisemaan oman kantansa siinä tilanteessa, jossa perusoikeuksiin tehdään rajoituksia ja muutoksia vaalien kautta, pitää poiketa vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Eli tämän sääätämisyjärjestämisen näkökulmasta kysymys kuuluu, onko nyt käsissä sellainen tilanne, jossa olisi poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta, ja meidän näkemyksemme on se, että ei ole. Näissä puheenvuoroissa, mitä tässä on pidetty, on kuvailtu turvallisuustilanteen ja ympäristön yleistä heikentymistä ja teknologisen kehityksen yleistä vaikutusta Suomen ja monien muiden [Puhemies koputtaa] maiden turvallisuusympäristöön, mutta ei olla pystytty yksilöimään mitään sellaista [Puhemies: Aika!] yksittäistä uhkaa tai muuta tekijää, joka tekisi tästä ajallisesti pakottavaa. [Ben Zyskowitz: Jos se uhka olisi tiedossa, sitä mentäisiin torjumaan, edustaja Andersson!]

15.42 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että vaikka täällä perustuslakivaliokunnan lausunnosta aivan oikein — oikeastaan pitkälti perustuslakivaliokunnan aikaisempiin lausuntoihin viitaten — todetaan, että pääsäännön pitäisi olla se, että on aina vaalit välissä, niin itse perustuslain 73 §:hän ei määrittele mitään erityisiä poikkeusoloja, että tämä kiireellisyysmenettely olisi jotenkin aivan erityinen poikkeus, vaan siellä todetaan, että se ehdotus voidaan kuitenkin julistaa kiireelliseksi. Mutta sen ymmärrän kyllä hyvin, ja minusta se on ihan viisasta, että kun perustuslakia muutetaan, niin normaalitilanteissa lähdetään siitä, että vaalit ovat välissä, julistetaan laki lepäämään ja sitten katsotaan uudestaan. Tämä on minusta fiksua, ettei lähdetä tavallaan hätiköiden tekemään näitä muutoksia. Mutta kun perustuslaki mahdollistaa tämän kiireelliseksi julistamisen, niin on myös tarkoitettu, että tietynlainen kynnys on se, löytykö se riittävä viiden kuudesosan enemmistö täältä, ja se kertoo jo paljolti, [Puhemies koputtaa] minkälainen asia on kyseessä. Tuen kyllä itse tätä ja toivon, että tämä voitaisiin hyväksyä.

15.43 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministerin tavoin on syytä kiittää perustuslakivaliokuntaa. Se on tehnyt tässä erittäin hyvää ja perusteellista työtä.

Mitä tähän kiireellisyyteen tulee, niin pohdimme sitä paljon siinä parlamentarisessa työryhmässä, jossa sain olla mukana jo pitkälti yli vuoden. Siellä vallitsi sama suuri yksimielisyys, mikä tässäkin salissa ja myöskin perustuslakivaliokunnassa on vallinnut tässä asiassa.

Mitä tähän kiireellisyyteen tulee, niin perusteluja on todella paljon. Ensinnäkin se, että me olemme vakavasti jäljessä verrokkimaista, kaikista verrokkimaista, ja on aika inhottavaa, että Ruotsin tiedustelu joutuu kertomaan meille, että Suomen ulkoministeriötä on vakoiltu jo vuosien ajan. Se on aika masentava tieto. Ja se, mitä on tapahtunut tässä aivan viime aikoina, viime viikkoina, on myöskin selvä osoitus siitä, että me tarvitsemme lisää työkalupakkia viranomaisille, millä he voivat seurata tilanteita. [Puhemies: Aika!] Jos tämä menee yli vaalien, niin tämä lainsäädäntö on ehkä hyväksytty vasta 2020. [Puhemies koputtaa] Se on liian kaukana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

15.44 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin itse tämän parlamentaarisen seurantaryhmän jäsen ja haluan vielä kerran todeta, että itse tiedustelulakikonaisuus on eri asia kuin tämän perustuslain kiireellisen menettelyn arviointi. Parlamentaarisen seurantaryhmän tehtävään ei kuulunut kiireellisyysmenettelyn pohdinta ja se perustuslaillinen arvio, vaan tämän työryhmän tehtävä ja se, mitä tehtiin, oli se, että pohdittiin tiedusteluvaltuuksien tarvetta.

Tilannehan on nyt niin, että edustaja, joka kannattaa sekä tätä perustuslain sisällöllistä muutosta että tiedusteluvaltuuksien lisäämistä, silti voi olla sitä mieltä, että kiireellisen menettelyn ehdot ja kriteerit eivät tässä tilanteessa täyty. Eli haluan painottaa, että näitä asioita on pystyttävä tarkastelemaan myöskin erillään. Se, että Suomella on tarve säätää lainsäädännöstä ja säädöspohjasta tiedusteluvaltuuksille, on eri asia kuin se, mihin me nyt kansanedustajina otamme kantaa.

15.45 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Se, että me olemme nyt tekemässä perustuslakiin tällaista muutosta ja pidämme sitä kaikki tarpeellisena, kertoo siitä, että tältä osin meidän perustuslakimme on kyllä hyvien säiden perustuslaki. Mutta minä haluaisin myös kiittää perustuslakivaliokuntaa ja sen yksimielisyyttä tässä perustuslakimuutoksessa. Se osoittaa mielestäni sen, että Suomessa yli puoluerajojen nähdään tällainen perustuslain muutos välttämättömäksi, ja osoittaa sen, että myös oppositiopuolueet tässä maassa toimivat vastuullisesti.

Mitä sitten tulee tähän kiireelliseksi julistamiseen, josta perustuslakivaliokunta siis totesi, että sille ei ole oikeudellisia esteitä, niin edustaja Andersson kaipasi näyttöä sellaisesta konkreettisesta uhasta, joka tätä kiireellisyyttä perustelisi. Itse sanoisin, että jos sellaista konkreettista uhkaa olisi näkyvässä, sitä olisi jo rynnätty torjumaan.

15.46 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että eduskunta pysähtyy tämän asian äärelle, koska kysymys on äärimmäisen isosta periaatteesta, luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisesta. Meillä on kuitenkin ikiaikainen kirjesalaisuus, ja tässä tavallaan, kun tulee uusia teknisiä välineitä seurantaan, tulee tietysti houkutus myös tätä seurantaa lisätä, ja tässä pitää kyllä eduskunnan olla hyvin tarkka.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnitti huomiota ”massavalvonta”-termiin ja totesi, että tämä on vähän semanttinen kysymys, mutta kun viranomaiset käyttävät tällaisia kohdennettuja hakuja tietovirtaan, sitä voidaan kyllä myöskin kutsua massavalvonnaksi, osittain siitä on kysymys.

Itse olisin kiinnittänyt huomiota myöskin siihen, että kun viranomaiset sitten saavat tätä tiedustelutietoa, niin meillä on hyvin vapaa käytäntö, miten viranomaiset vaihtavat sitä muiden maiden kanssa, ja kaikki maat eivät kunnioita ihmisoikeuksia samalla tavalla kuin Suomi. Tämä on muistettava tiedustelutiedon vaihdossa.

15.47 **Kimmo Kivelä sin** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Todellakin perustuslaille on ominaista muuttumattomuus ja pysyvyys, ja mikäli muutoksen tielle lähdetään, sen on todellakin tapahduttava harkiten. Tämä ei tarkoita sitä, että perustuslaki uhmaisi aikaa, vaan perustuslaki elää ajassa, reagoi aikaan. Erittäin vahva kivijalka tuleville lainsäädäntöesitysten käsittelyille on se, että perustuslakivaliokunta on kyennyt antamaan yksimielisen mietinnön täysilukuisena. Se on hyvä paalutus. Mutta mitä edessäpäin on tulevia lakiesi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

tyksiä, ne ovat kaikkea muuta kuin läpihuutojuttuja. Niihin on paneuduttava vähintään samalla tarkkaavaisuudella ja huolellisuudella, mitä perustuslakivaliokunta tämän asian keskellä on tehnyt.

15.49 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomi ei voi kyllä kulkea askelta jäljessä, vaan tiedustelussakin meidän pitää olla äärimmäisen ajan tasalla, sillä turvallisuusympäristö on muuttunut, niin kuin täällä salissa keskustelua on käyty: on uudentyyppisiä uhkia, hybridivaikuttamista, kyberturvallisuuteen liittyviä asioita, erityisesti terrorismin torjuntaa. Me emme voi, aivan kuten edustaja Salolainen viittasi, olla enää muiden maiden hyväntahtoisuuden varassa meidän tiedustelulainsäädäntömme suhteen ja meidän tiedustelumme suhteen vaan tarvitsemme siinä oman lainsäädäntömme, ja tämä perustuslain muutos on yksi osa sitä, että pystymme sen kokonaisuudessaan toteuttamaan. Itse kannatan, että tämä toteutetaan kiireellisenä ja tämän eduskunnan aikana, sillä aikaa ei ole hukattavaksi yhtään enempiä eteenpäin. Mikäli tämä siirtyisi nyt seuraavalle eduskunnalle, niin menisi jälleen vuosia eteenpäin ennen kuin tämä saataisiin voimaan, ja aika ei yksinkertaisesti riitä, se muuten ajaa meidän ohitsemme.

15.50 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni perustuslaki ei saisi olla vain ajan ilmentymä, vaan sen tulisi suojella kansallisvaltion kansalaisia, suojella heitä myös valtiovallalta. Samoin perustuslain tulisi ylläpitää valtion suvereniteettia. Siinä on kuitenkin jo epäonnistuttu EU-jäsenyyden myötä.

Viimeistään nyt tässä ja tulevien kuukausien käsittelyssä huomaamme, että Suomessa perustuslaki muuttuu. Se muuttuu jopa yhden istuvan eduskunnan mielipiteen myötä. Se merkitsee sitä, siis tämä muuttuvuus, että tulevaisuudessa perustuslakia voi muuttaa myös niin, kuten olen esittänyt, että Suomi asettaa omat kansalaisensa etusijalle ulkomaan kansalaisiin nähden, tai kuten täällä on nyt aloitteessa käynnissä, että Suomi myös eroaisi EU:sta.

15.51 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että tämä perustuslain muutos saadaan nyt vihdoin ja viimein toteuttamaan, koska aivan kuten monessa puheenvuorossa on todettu, me olemme olleet ulkomaisen tiedustelun ja sieltä saatujen tietojen varassa jo pitkään. Aivan kuten edustaja Salolainen hyvin kuvasi tilannetta, että näinhän meillä on, että Ruotsistakin tietoa saadaan, mutta nythän me pääsemme itse näitä tietoja keräämään.

Kun perustuslakia lähdetään muuttamaan, niin totta kai siinä aina tehdään valiokunnassa se harkinta, että sovitun tavan ja menettelyn mukaan perusoikeuksia voidaan hieman rajoittaa siinä ja katsoa, että se on oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn nähden. Sehän tässä on se iso asia.

Tällä hetkellä meidän tietoverkoissamme melskaa toisten valtioiden tiedustelu aivan vapaasti mutta meidän omat viranomaisemme eivät sinne saa mennä, koska kaiken julkisen toiminnan tulee perustuslain mukaan perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Nyten tämä lainsäädäntö luodaan tässä talossa ja nimenomaan eduskunnan nimenomaisella tahdolla, koska suosituksia kiireellisyysjärjestyksestä ei ole. Eduskunta sen itse päättää.

15.52 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viittaan siihen, mitä edustaja Andersson sanoi. Minun on helppo ymmärtää se, että joku on koko tätä tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

dustelulainsäädännön uudistusta vastaan, mutta hieman vaikeampi, myönnän, ymmärtää se, että samaan aikaan kannattaisi tiedustelulainsäädännön uudistamista mutta ei kannattaisi nyt tätä kiireellisyysmenettelyä, koska tosiasia kuitenkin on se, mihin edustaja Salo-lainen viittasi, että asiantuntijoiden mukaan olemme 15 vuotta jäljessä keskeisiä vertailu-maitamme. Tätä uudistusta kuitenkin on harkiten tehty vuodesta 2013 virkamiestyönä ja muistaen, että Ruotsi, naapurimaamme, on tämän uudistuksen pystynyt tekemään jo viime vuosikymmenellä.

Tätä pitää myös kansantajuistaa siinä mielessä, että tilanne on tällä hetkellä se, että jos Irakiin tai Syyriaan lähtee niin sanottu vierastaistelija Suomesta, niin me emme itse pysty tiedustelutietoa tällaisesta henkilöstä tuottamaan, olemme täysin muiden maiden hyvän tahdon varassa. Katson, että olisi hyvin ongelmallista, jos tämän lain säätäminen menisi vuoteen 2020, jos ei kiireellisellä menettelyllä tässä voida edetä. Kyllä se asettaa meidät edelleen siihen hankalaan asemaan, missä olemme jo vuosia olleet. Olisi syytä tiedustelulainsäädäntö minun nähdäkseni kiireellisellä menettelyllä pystyä hoitamaan [Puhemies ko-puttaa] mahdollisimman yksissä tuumin.

15.53 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Räsäselle: Te sanoitte, että minä vähättelen hybridisodankäynnin muotoja. En suinkaan mutta tätä hybridihypetystä minä olen kummastellut kyllä pitkään. Sitä sanaa, käsitettä, käytetään kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tilanteissa ja sillä perustellaan ihan kaikkea. Nyt perustellaan sitten tätä pakkoa ja kiirettä, johon ei ole kyetty mitään konkreettista asiaa vielä kytkemään. Minä olen ollut myöskin siinä seurantaryhmässä mu-kana, olen ollut ulko- ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon seurantaryhmässä mukana, puolustusvaliokunnassa: minä uskallan sanoa, että minä olen perehtynyt näihin asioihin, enkä ole ollenkaan vakuuttunut siitä, että ne perustelut tälle kiireellisyydelle pitä-vät.

Jos ajatellaan kaiken kaikkiaan, niin nythän on luotu sellainenkin uhka, että Ukrainan ja Krimin tapahtumat voitaisiin sellaisenaan siirtää Itämeren alueelle, mihin ei ole minkään-laista todellisuuspohjaa, ei edes siitä huolimatta, että meidän oma puolustusministerimme on Ahvenanmaalla jo nähnyt vihreitä miehiä.

15.54 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalaisten turval-lisuudesta huolehtiminen on valtion aivan perustavanlaatuisimpia, jos ei perustavanlaatu-i-sin tehtävä. On välttämätöntä, että viranomaisillamme on riittävät toimivaltuudet, joiden avulla Suomea ja suomalaisia koskevat uhat voidaan havaita ja niihin voidaan reagoida ja niitä voidaan torjua.

Kannatan perustuslain muuttamista kiireellisessä järjestyksessä, jotta varsinaiset tiedus-telulait voisivat tulla voimaan jo ensi vuonna. Jos ne siirtyvät seuraavalle eduskunnalle, seuraa täysin tarpeetonta ja vaikeasti arvioitavaa viivästystä.

Perustuslakia ei tule muuttaa heppoisin perustein tai hätiköiden. Onkin kiitoksen arvois-ta se huolellinen työ, jota perustuslakivaliokunta on tässä asiassa tehnyt. On hyvä, että va-liokunnan mietintö mahdollistaa tiedustelulakien käsittelyn ja etenemisen kiireellisenä.

15.55 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella, kuten tässä edustaja Vikman sanoi, turvallisuus on valtion tehtävä. Kun edustaja Andersson sa-noi konkreettisia esimerkkejä, niin kyllä minulta Turun seudulla ihmiset — siellä on ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

karmeaa terroriteko, parhaillaan siellä on Airiston tuntumassa ilmiöitä, jotka ihmisiä huolestuttavat — kysyvät, teettekö te mitään, miksei Suomessa ole samanlaista lainsäädäntöä kuin Ruotsissa. Minusta meidän pitää myöskin voida vastata kansalaisille, että me hoidamme oman osuutemme tässä turvallisuudessa ja niissä välineissä, mitä nykyaikana tarvitaan. Kyberilmiöt ovat täällä tänään, se on ihan totta.

Ja totta kai, minä uskon, että keskusta yksimielisesti tukee tämän lain kiireellisyyttä, ja toivottavasti saamme sen täällä menemään eteenpäin.

15.56 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kannatan tämän perustuslain muutosta ja kiireellisessä järjestyksessä. Minusta tämä teksti on tarkkarajaista, ja se tuo juuri sen turvan, jolloin monet ne huolet, mitä tässä esityksessä on esitetty, voidaan rajata pois.

Yhteen asiaan toivoisin myös vähän laajempaa keskustelua, ja se on ylipäänsä tämä yksityisyyden suojan kapeneminen. Tämä on trendi, joka silloin 11.9.2001 olleen terroriteon jälkeen on alkanut. Meillä on monia, monia esityksiä täälläkin, joissa jatkuvasti kansalaisten yksityisyyden suojaa kavennetaan. Mitkä ovat ne rajat, kuinka pitkälle tässä voidaan mennä ja millä syyllä ja verukkeella, sen tulisi olla myös keskustelun aiheena. Tämä perustuslakivaliokunnan lausunto antaa erittäin paljon materiaalia ja sisältöä tähän keskusteluun. Toivoisin, että enemmänkin puhuisimme tästä, mihin saakka olemme valmiita yksityisyyden suojasta luopumaan.

15.58 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnalle perinpohjaisesta ja laajasta, ja ennen kaikkea yksimielisestä, mietinnöstä. Tässä on tosiaan kaksi eri kokonaisuutta. Toinen on perustuslain muuttamisjärjestys, ja toinen on varsinaiset tiedustelulait, joita käsitellään sitten edelleen muun muassa hallintovaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa, toivottavasti mahdollisimman pikaisesti.

Mielestäni ei ole tarpeen liioitella uhkakuvia, joita nykyinen maailma Suomellekin asettaa, mutta niitä ei ole missään tapauksessa tarpeen myöskään vähätellä. Ymmärrän hyvin ajattelua siitä, että olemme vakavasti jäljessä monissa tiedustelutematikkaan liittyvissä kysymyksissä. Toivottavasti näistä asioista saadaan substanssivaliokunnissa kaikki riittävä tieto tästä eteenpäin.

Olen iloinen myös siitä, että tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota siihen, että vakava uhka kansalliselle turvallisuudelle on tarkennettu ja myöskin ihmisoikeusperustaisuutta tässä päätöksenteossa on arvioitu laajemmin.

15.59 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslaille ja valtiosäännölle ylipäätään on tietysti ominaista määrätynlainen pysyvyys ja suhteellinen muuttumattomuus. Tämä ei kuitenkaan ole ehdotonta. Kuten perustuslakivaliokuntakin omassa mietinnössään toteaa, vastaisuudessakin pääsääntönä perustuslain muuttamiselle tulee olla se, että se toteutetaan kahden eri eduskunnan toimesta. Mutta jos lainmuutos halutaan tehdä nopeutetussa järjestyksessä, niin se ei ole ihan helppo asia. Siinä vaaditaan laajaa kansallista yksimielisyyttä, viiden kuudesosan enemmistöä, mikä osaltaan alleviivaa sitä, että se on aika poikkeuksellinen menettely ja siihen tarvitaan laajaa kansallista yksimielisyyttä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

Kuten perustuslakivaliokunta toteaa, on osoitettavissa sellaisia seikkoja, jotka perustelevat sitä, että voidaan ajatella niin, että tällaiset poikkeukselliset kriteerit tässä tapauksessa täyttyvät. Toivon, että sellainen kansallinen yksimielisyys tästä salista on saavutettavissa.

Puhemies Paula Risikko: Ja debatti jatkuu. Ministeri... ei kun edustaja Niinistö.

16.00 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! — Se on eri Niinistö, joka on ministerinä tällä hetkellä.

Minusta tämä on tärkeätä keskustelua, ja edustajat Andersson ja Mustajärvi ovat tuoneet aivan oikein esille sen, että kiireellisyys pitää pystyä perustelemaan. Mutta yhtä lailla itse koen, että tärkeätä oli tässä vaiheessa rajata ja perustella se, miten perustuslakia itsessään muutetaan niin, että ihmisten yksilönvapauksia, ihmisoikeuksia ja luottamuksellisten viestien suojaa turvataan tänä aikana niin laajasti kuin mahdollista.

Tämä muutos perustuslakiin on hyvin suppea, tarkkarajainen, ja perustuslakivaliokunnan mietintö rajaa sitä entisestään. Samalla poistettiin rönsyt, joissa yritettiin ehkä vähän epähuomiossakin laajentaa rikosten tutkinnassa käytettäviä erilaisia salakuuntelun mahdollisuuksia. Nyt siinä pidettiin tiukka raja, että vahingossa ei päästetä ainakaan mitään laajentuvaa tulkintaa perustuslain muutoksessa läpi.

Kun tämä on tarkkarajainen ehdotus — sitä mietintö hyvin korostaa, että tämä on poikkeus, että kiirehditään — niin se itsessään minun mielestäni vähentää tähän kiirehtimiseen liittyviä riskejä yleisellä tasolla, me emme luo ennakkotapausta. Nyt meidän pitää arvioida tiedustelulakien kiireellisyyden tarvetta ja siitä 1—2 vuoden aikaerosta saatavaa hyötyä [Puhemies koputtaa] rauhassa seuraavan viikon aikana eduskunnassa ja laajasti julkisuudessa Suomessa ylipäätään.

16.01 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnalle hyvästä työstä, joka antaa meille hyvät hedelmät tähän äärimmäisen tärkeään keskusteluun.

Kun puhutaan perusoikeuksista, niin puhutaan erittäin merkittävästä kysymyksestä. Jos nyt päätyisimme muuttamaan perustuslakia kiireellisellä menettelyllä, se olisi ensimmäinen kerta nykyisen perustuslain aikana. Siksi meidän täytyy erityisen huolella punnita, löytyykö kiireellisyydelle perusteita, onko yhteiskunnallinen tilanne sellainen, että poikkeusmenettely on välttämätön.

Minä itse katson, että kiireellisyyttä ei pidä arvioida esitetyn muutoksen hyväksyttävyydellä, vain sen kautta, vaan sillä, täyttyvätkö kiireellisen menettelyn kriteerit eli onko kiireellisyydelle poikkeuksellisen merkittävää tarvetta. Kun tehdään muutoksia kansalaisten perusoikeuksiin, on kansalaisilla itsellään oltava mahdollisuus antaa mielipiteensä, mieluiten vaalien kautta. Nyt meillä on kiitollinen tilanne. Meillä on vaalit ensi huhtikuussa, joten se ajallinen hyöty, jota saadaan kiireellisyydellä, on kuitenkin suhteellisen lyhyt ja antaa meille mahdollisuuden tehdä nämä muutokset vaalien kautta. Vaikka kannattaisi näitä esitettyjä sisällöllisiä [Puhemies koputtaa] muutoksia, niin kiireellisyyttä pitää arvioida erillisenä kysymyksenä.

16.02 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiireellinen menettely ei ole käytettävissä, ellei eduskunnasta löydy todellakin laajaa yhteisymmärrys-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

tä perustuslain muutoksen tarpeesta ja sisällöstä, mikä on hyvä asia. Itse olen sitä mieltä, että tässä kysymyksessä kiireellinen menettely on perusteltu.

Tarve tiedustelulakien muutokselle nähtiin todellakin, niin kuin täällä on jo tuotu esille, viime vaalikaudella, ja olin itse silloin sisäministerinä yhdessä puolustusministerin kanssa asettamassa tätä virkamiestyöryhmää, joka teki jo silloin hyvin perusteellista työtä. Ihmettelen hiukan sitä, kun täällä on oltu sitä mieltä, että meillä ei olisi ikään kuin konkreettisia esimerkkejä tämän muutoksen tarpeellisuudesta. Jo pelkästään ne terrori-iskut, mitä on nähty Euroopassa ja naapurimaissa ja jopa Suomessa, kertovat siitä, että kyllä me [Puhemies koputtaa] tarvitsemme näitä tiedustelumenettelyjä, ja niille voi olla hyvinkin kiireellistä tarvetta.

16.04 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin tässä parlamentarisessa seurantaryhmässä mukana olleena olen seurannut tätä jonkun aikaa, kuinka tämä lakipaketti — sekä perustuslaki että substanssilait — on jalostunut matkan varrella. Siellä on ollut positiivisia muutoksia. Odotin suuresti perustuslakivaliokunnan mietintöä erityisesti tämän lain muuttamisen kiireellisyydestä ja sen perusteluja siitä oman kannan muodostamisen pohjaksi, mutta siihen ei juurikaan eväitä tässä mietinnössä ole, se jätetään aika avoimeksi.

Mutta tuo tutkinta vastaan torjunta oli hyvä. Se ei ole mielestäni ollenkaan semantiikkaa, puhutaanko rikoksen tutkinnasta vai rikoksen torjunnasta, vaan se on hyvinkin ohjaava tekijä, kun perustuslakivaliokunta harkitsee jonkun normaalijärjestyksessä säädettävän lain perustuslainmukaisuutta, että puhutaanko tutkinnasta vai torjunnasta.

Tätä kiireellisyyttä en sinänsä niele kritiikittä, koska näiden asioiden tarvehan on tiedetty jo vuodesta 2008 lähtien tai jopa sitä aikaisemmin, niin sotilas- kuin siviilitiedustelunkin puolella, joten mistä se kiire nyt tulee? Pyritäänkö tällä kiireellisellä menettelyllä nyt paikkaamaan edellisten hallituskausien tekemiä virheitä ja säätämään perustuslakia sen takia kiireellisessä järjestyksessä?

16.05 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo parlamentaarinen työryhmä, jota edustaja Töllä veti, on tehnyt minusta aivan erinomaista työtä. Mutta kun täällä tuli nyt esille se, että se ei ottanut suoraan kantaa tähän kiireellisyyteen, niin se, joka on ottanut tähän kantaa, on perustuslakivaliokunta — siellä on edustettuna lähes kaikki ryhmät. Se otti yksimielisen kannan. Ja se totesi, vaikka se on aikaisemmin ollut hyvin kriittinen tätä kiireellisyydenmenettelyä kohtaan, että ottaen huomioon hallituksen esityksessä esitetty selvitys, perustuslakivaliokunnan muilta valiokunnilta saamat lausunnot ja perustuslakivaliokunnan saama muu asiantuntijaselvitys, sen mielestä nyt on perusteet tähän kiireellisyydenmenettelyyn. Minä tätä kyllä hyvinkin pidän aika arvokkaana näkökulmana, että pystyttiin yksimielisesti näin toteamaan, ja kun perustuslaki tällaisen mahdollisuuden antaa — vaikka sitä aikaisemmin ei ole käytetty — niin voisi melkein kysyä, että jos nyt sitä ei käytetä, niin mikä olisi sellainen tilanne.

Puhemies Paula Risikko: Täällä on kahdeksan puheenvuoropyyntöä. Otetaan ne, koska ministerin aikatauluista johtuen hänen on mentävä, ja hän antaa kuitenkin tuohon vielä siten teille vastauksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

16.06 **Pertti Salolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puheenjohtaja! Vaikka kannatan kiireellisyyttä, se ei tarkoita missään tapauksessa sitä, että suhtautuisin välinpitämättömästi siihen, missä vaiheessa perustuslakia pitää muuttaa, en missään tapauksessa. Se on erittäin kova juttu, ja siihen täytyy suhtautua kaikella vakavuudella.

Olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että meidän ei ole syytä odottaa vuoteen 2020 siinä muuttuneessa maailmanpolitiikan tilanteessa, jossa me olemme — jossa joka päivä meitä vastaan muun muassa hyökätään vähintään 200 hybridi- tai kyberiskun voimalla, Suomea, eri organisaatioita, instituutioita vastaan. Aikaisemmassa tehtävässäni suurlähettiläänä tulini tietoiseksi siitä, miten riippuvaisia me olemme ulkomaisista tiedustelupalveluista. Sieltä on tullut meille tärkein tieto monessa tapauksessa. Sen takia tämä on vakava juttu. [Puhemies koputtaa] En halua odottaa vuoteen 2020.

16.07 **Simon Elo sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että tällä tiedustelulainsäädännön uudistuksella voidaan huolehtia samaan aikaan sekä kansalaisten perusoikeuksista että kansalaisten turvallisuudesta. Niin kuin tässä edustaja Lohi toi esille, perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan ei tosiaan ole estettä sille, että kiireellisenä tämä vietäisiin eteenpäin, ja esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen.

Vasemmistoliitosta on muun muassa edustaja Andersson kysynyt sitä, mitkä ovat ne konkreettiset syyt, miksi tällaista esitystä pitäisi kiireellisenä viedä eteenpäin. Totta kai täytyy katsoa myös muiden valiokuntien lausuntoja. Edustamani ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa todetaan, että viestintäteknologian nopea kehitys on tehostanut ja helpottanut Suomelle uhan muodostavien tahojen välistä yhteydenpitoa — tässä tulee esimerkiksi terrorismi tietysti kuvaan — ja tekojen valmistelu ja toteuttaminen tapahtuvat entistä lyhyemmässä ajassa, ja turvallisuustilanteen kehityksen ennustettavuus on heikentynyt merkittävästi. Nämä perustuvat valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemyksiin. Kyllä tämä minusta on hyvin konkreettinen tilanne, [Puhemies koputtaa] missä me tällä hetkellä olemme.

16.08 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kaikkiin niihin, jotka sanovat, että valtiovallan tehtävä on turvata kansalaisten turvallisuus, mutta silti mielestäni edustaja Tavio, edustaja Laukkanen ottivat sen toisen puolen täällä hyvin esiin, että me emme voi tehdä sellaisia toimia, jotka sitten rajoittavat liikaa kansalaisten oikeuksia tai vapauksia tai kansalaisten yksityisyydensuojaa, ja sitä rajalinjaa tässä juuri nyt etsitään.

Kun katsoo sitä kaikkea tietoa, mitä meistä netissä liikkuu, kaikkien näiden tietojen yhdistämistä ja näin pois päin, niin ymmärrän hyvin, että kansalaiset tuntevat itsensä ikään kuin uhatuiksi. Tämä on uusi uhkakuva, että heistä liikkuu kaikkea sellaista tietoa, jota joku voi pahalla tahdolla yhdistää ja käyttää väärin, ja jopa niin, että viranomaiset joissain yhteyksissä käyttävät väärin — eivät ehkä aina Suomen viranomaiset, mutta joidenkin muiden maiden viranomaiset — tätä tietojen yhdistämistä. Mielestäni tässä kohdassa ei saa olla myöskään liian naiivi. Ei pidä olla näitä kyberuhkia vastaan liian naiivi, mutta ei myöskään tätä vastaan, että näitä tietoja voidaan joskus väärinkäyttää.

16.09 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Painotan taas kerran, että kysymys siitä, tarvitaanko ylipäätään uusia tiedusteluvaltuuksia, on erillinen kysymys, eikä minun ymmärtääkseni siitä ole mitään erimielisyyttä myöskään eduskunnan si-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

sällä. Perustuslakivaliokunta itse omassa lausunnossaan painottaa, että tätä perustuslain muutosta ei myöskään tule arvioida eduskunnan käsiteltävänä olevan tiedustelulainsäädännön mahdollistamisen näkökulmasta. Eli myöskin tämä perustuslain sisällöllinen muutos on nähtävä siitä näkökulmasta, että se myöskin myöhemmin voi mahdollistaa muita lainsäädäntöhankkeita, joka perustuvat tähän samaan perusoikeuksien rajoitukseen, mitä nyt tullaan käyttämään tiedusteluun. Samaten kysymys menettelytavasta, kiireellisestä menettelystä, on vielä toinen tai kolmas tästä kokonaisuudesta irrallinen kysymys, josta meidän huolenaiheemme tosiaankin on se, että mikäli kynnys nyt madaltuu, niin tästä tulee ennakkotapaus, joka myöskin tekee mahdolliseksi jatkossa muuttaa perustuslakia helpommin tai kevyemmin perustein kuin mitä tähän asti on ollut mahdollista.

16.10 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On syytä huomata myös se tosiasia, että tämän päivän sotilastiedustelu ja yleensä tiedustelu, joka kohdistuu toiseen valtioon, tehdään lähes poikkeuksetta tietoverkoissa. Totta kai James Bondin mallin mukaan täällä Helsingin kaduilla varmaan vielä joku tiedustelija liikkuu, se on varmaa, mutta suurta osaa siitä tietovirrasta, mikä Suomen läpi kulkee eri tietoverkoissa, tarkkaillaan. Ja tässä on jäänyt huomiotta lähes kokonaan mielestäni se tosiasia, että kun näissä verkoissa liikkuu näitä haittaohjelmia, vakoiluohjelmia, niin jos Suomen viranomaiset eivät pääse mukaan sinne tietoverkkoihin seuraamaan niitä tilanteita, niin emme koskaan saa tietää erittäin vaarallisista vakoiluohjelmista, joita esimerkiksi suomalaisiin yrityksiin on asennettu. Ja ihan varmaa on tänäkin päivänä, että hyvin moni yritys on kokenut kymmenien miljoonien tappioita, kun yrityksen kannalta tärkeitä taloudellisia arvoja on viety verkkojen kautta pois tästä maasta ja siinä on syntynyt taloudellinen vahinko. Kannattaa tämäkin huomioida. Totta kai on tärkeää, että ihmisten turvallisuus turvataan, mutta jos jostakin vähän luovumme, niin saavutamme paljon enemmän.

Puhemies Paula Risikko: Vielä seuraavat neljä henkilöä: edustajat Parviainen Olli-Poika, Rydman, Tölli ja Lapintie.

16.12 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on oikein korostettu sitä, että mikäli tämä kiireellinen perustuslain muuttaminen tehdään, niin sen täytyy olla ehdottoman poikkeuksellinen tapaus. Me emme halua synnyttää uutta politiikkaa, joka on sellaista, että se perustuu perustuslain olosuhdeperustaiseen muuttamiseen jatkuvasti. Se varmasti on jotain, mistä enemmistö tässä salissa on samaa mieltä.

Minusta on tärkeää myös se, että tiedustelulakien substanssi on muuttunut matkan varrella merkittävästi. Esimerkiksi valvojien valvonta on parantunut, tiedustelutoimintojen maksimaalinen raja on hyvin tarkasti tässä mukana, ja perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt huomiota siihen, että mikäli tiedustelutoimintoja käytetään, niin ne ovat hyvin tarkasti kohdennettuja. Sikäli esimerkiksi tätä massavalvontakeskustelua ei pidä väheksyä, mutta uskallan sanoa, että ne palomuurit, mitä nyt tiedustelulakeihin on rakennettu, eivät ole avaamassa ovea massavalvonnalle. Mutta kuten sanottua, tämä on sitten substanssivaliokuntien asia vielä huolehtia, että lait ovat mahdollisimman vedenpitäviä.

16.13 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuossa edustaja Andersson kantoi huolta siitä, muodostuuko nyt jonkinlainen uudenlainen ennakkota-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

paus siitä, että vastaisuudessa perustuslakia voidaan muuttaa nopeammin. Tällainen huoli on perusteeton.

Perustuslakimiehen tuntee jo tällä hetkellä mahdollisuuden myöskin nopeutettuun käsittelyjärjestykseen, mutta se vaatii sitten viiden kuudesosan enemmistön, mikä korostaa sen menettelyn poikkeuksellisuutta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on aiemmassakin käytännössään todennut, että tällaisen nopeutetun menettelyn käytölle tarvitaan myöskin riittävän hyvät perustelut.

Mehän tässä nyt olemme nähneet, niin kuin perustuslakivaliokunta kirjoittaa, että ei ole esteitä nopeutetun menettelyn käytölle tämän perustuslain muutoksen käytön yhteydessä. Kyllä minusta tulisi kiinnittää aika paljon huomiota siihenkin seikkaan, että Euroopassa aika laajasti määrätyllä tiedusteluvaltuudet on jo olemassa, ja kun Suomessa perustuslain muutosta sitä ennen tarvitaan, [Puhemies koputtaa] niin kyllä me olemme tämän asian kanssa pikemminkin vähän myöhässä kuin etunojassa.

Puhemies Paula Risikko: Ja parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtaja, edustaja Tölli.

16.14 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota siihen, että tämä keskustelu on osoittanut, että perustuslain muutoksen tarpeellisuudesta ja sisällöstä näyttää vallitsevan melko suuri yksimielisyys. Se, mistä on vähän eri näkemyksiä, on tämän kiireellinen säätäminen.

Kiinnitän tässä sisällössä yhteen asiaan huomiota. Se on keskustelu tästä kohdennetusta ja kohdentamattomasta valvonnasta. Nyt on asia niin, että tässä mietinnössä on hyvin tiukkaan rajattu se. Tämä on luja mietintö tässä mielessä. Ei tämä mahdollista tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä mitä tahansa tulevaisuudessa, ja tämä luo aika turvallisen näkökulman.

On myöskin syytä todeta, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat tulevaisuudessakin täysmääräisesti voimassa. Tässä mielessä voimme katsoa turvallisesti tulevaisuuteen.

Mitä tulee sitten kiireellisyyteen, niin siitä käydään sitten ensi viikolla perusteellisempi keskustelu.

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie.

16.15 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin vielä nostaa täältä valiokunnan mietinnöstä esille kohdan, jossa käsitellään uuden rajoitusperusteen soveltamisrajoituksia. Valiokunta korostaa ensinnäkin, että tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voidaan säännöksen perusteella osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten tehtäväksi. Lisäksi on tiedon hankkiminen sellaisesta toiminnasta, joka luonteensa takia voi muodostua vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle, ja myös lailla on tyhjentävästi säädettävä toimivaltuuksien kohdentumisesta kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Lisäksi sääntely ei mahdollista yleistä ja kohdentamatonta tietoliikenteen seurantaa, mikä tässä keskustelussa on ollutkin esillä. Ja myös sitä valiokunta korostaa, että luottamuksellisen viestin salaisuuteen kohdistunut rajoitus on sallittu vain, jos tiedonhankinta ei ole mahdollista vähemmän puuttuvilla keinoin, ja niin, että tiedon hankkimisessa puututaan luottamuksellisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

viestin salaisuuteen mahdollisimman kohdennetusti ja rajoitetusti. Eli valiokunta haluaa korostaa näitä soveltamisrajoituksia, ja ne otetaan totta kai huomioon sitten, kun arvioidaan näitä sisältölakeja siviilitiedustelusta ja sotilastiedustelusta.

Puhemies Paula Risikko: No niin, tässä vaiheessa debatti on ohi, ja meillä on ministeri vielä paikalla. — Olkaa hyvä, 3 minuuttia.

16.17 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Keskustelu oli varsin yksimielinen, kuten täällä parlamentaarisen ryhmän puheenjohtaja, edustaja Tölli sanoi, tai itse asiassa hän sanoi tästä tarpeesta. Nyt kun tarkemmin kuuntelin täältä kaikkien puolueidenkin puheenvuoroja, niin itse asiassa tarve tälle koko hankkeelle tunnustetaan, mutta sitten tulee kyse tästä kiirehtimismenettelystä, josta tavallaan varmasti käydään jatkokeskustelua. Onkin hyvä kuulla, että itse asiassa tälle hankkeelle on ilmeisesti lähes yksimielinen tuki tässä salissa, nyt käytiin keskustelua vain kiirehtimismenettelystä. Se on eri asia, mutta oli minullekin mieluisa yllätys kuulla tämä.

Perustuslain muuttaminen on aina vakava teko. Nyt kun katsotaan maailmalle, niin huomataan, että oikeusvaltiokysymykset ja perustuslakikysymykset ovat kaikista suurimpia tällä hetkellä. Sen takia sen pitää Suomessa perustua juurikin tällaiseen huolelliseen, monipuoliseen analyysiin, jos lähdetään tekemään muutoksia. Pitää arvioida, onko tuon perusoikeuden rajoitus liian vakava, jotta saadaan toista intressiä eteenpäin. Turvallisuusintressiä ei voi määrättömästi edistää muiden oikeuksien kustannuksella, tämä on se perusviesti. Emme me voi sanoa, että kun sanotaan ”kansallinen turvallisuus”, niin mitä vain saa tehdä. Ei missään nimessä näin. Näin sanotaan Turkissa tai Venäjällä tai muualla, mutta ei Suomessa.

Meillä on kokonaisuus, joka on huolella punnittu, jossa vain tarkkarajaisia, täsmällisiä, tiettyjä rajoituksia voidaan tehdä kansalaisten perusoikeuksiin, jotta voidaan edistää turvallisuutta koko Suomessa, mutta ei voida tehdä niin, että puututtaisiin perusoikeuksien aivan ydinalueisiin tai poistettaisiin aivan rajattomasti, vaikka niin, että massavalvonta sallittaisiin tuosta noin vain. Suomessa on vakiintuneet perustuslakivaliokunnan käytännöt siitä, miten perusoikeuksia voi rajoittaa merkittävien intressien edistämiseksi. Näitä perusoikeuksien rajoittamisedellytyksiä oli huolella jo vuosien ajan laadittu siihen oikeusministeriön esitykseen, josta nyt perustuslakivaliokunta yksimielisesti käytännössä katsoo, että siltä pohjalta on hyvä edetä. Eli huolellinen valmistelu, hyvä PeV:n mietintö — tässä on erittäin hyvä pohja tälle hankkeelle edetä.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistalle.

16.19 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on yksi periaatteellisesti merkittävimmistä, mitä eduskunta tämän vaalikauden aikana tulee käsittelemään, sillä kyse on perusoikeuksiin tehtävästä rajoituksesta ja vieläpä yksityisyydensuojaan suoraan liittyvästä sellaisesta. Perustuslakivaliokunta on omassa mietinnössään painottanut perustuslain pysyvyyden tärkeyttä sekä sitä, että perustuslain mahdollisia muutostarpeita arvioidaan huolellisesti ja että välttämättömiksi arvioidut muutokset tulee tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta. Eduskunta tulee nyt ottamaan kantaa kahteen erilliseen asiaan tämän nyt käsitellyssä olevan lakiesityksen myötä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

Ensimmäinen niistä on muutos perustuslakiin, joka mahdollistaa luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamista uusin perustein. Esityksen mukaan perustuslain 10 §:ään lisätään uusi momentti, jonka mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. On tärkeää painottaa, että vaikka tämä esitys nyt poliittisesti on kytketty vahvasti tietoliikennetiedustelun mahdollistamiseen, on tämä muutos perustuslakiin kuitenkin luonteeltaan yleinen ja mahdollistaa siten myös tulevaisuudessa muita lainsäädäntöhankkeita, jotka pohjautuvat tähän samaan rajoitusperusteeseen. Kuten perustuslakivaliokunta mietinnössään toteaa, ei perustuslain sisällöllistä muutosta tule arvioida eduskunnan käsiteltävänä olevan tiedustelulainsäädännön mahdollistamisen näkökulmasta.

Tämä muutos perustuslakiin on periaatteellisesti tärkeä myös sen takia, että luottamuksellisen viestin rajoittamista tämän lakimuutoksen myötä irrotetaan rikosperusteisesta toiminnasta. Jatkossa yksityisyydensuojaa voidaan siis rajoittaa myös tiedon hankkimiseksi tilanteissa, joissa ei tiedonhankintavaiheessa eikä välttämättä muutoinkaan voitaisi kohdistaa konkreettista ja yksilöityä rikosepäilyä.

Vaikka vasemmistoliiton näkemys on, että tällainen rajoitusperuste perustuslakiin voidaan lisätä, haluamme kuitenkin painottaa, että muun kuin sotilaallisen toiminnan kohdalla tämä rajoitus on kytketty vain vakaviin uhkiin. On keskeistä, että tätä kynnystä myös käytännössä sovelletaan niin, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittaminen tavallisten ihmisten kohdalla tehdään vain poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa se on välttämätöntä tiedon hankkimiseksi kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavista tekijöistä. Samaten painotamme sekä lain perusteluihin että tähän perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvää selkeää linjausta siitä, että tämä rajoitus ei mahdollista yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seuranta.

Arvoisa puhemies! Toinen periaatteellisesti iso kysymys, johon eduskunta tulee ottamaan kantaa, on perustuslain muuttamisen säätämisyjärjestys. Hallitus on lakiesityksessä ottanut kantaa kiireellisyyden puolesta, mutta perustuslakivaliokunta pidättäytyy yksimielisesti esityksen julistamisesta kiireelliseksi. Asia on nyt siksi eduskunnan käsissä. Vasemmistoliiton näkemys on, että ehdot kiireelliselle menettelylle eivät tässä tilanteessa täyty. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain muuttamiseen tulee suhtautua pidättyväisesti eikä siihen pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella. Valiokunnan mukaan on tärkeää, että perustuslain muutokset pääsääntöisesti käsitellään normaalissa perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Kynnys on haluttu pitää korkeana niin perustuslain aseman suojaamiseksi kuin demokratian varmistamiseksi. Jättämällä esitys lepäämään seuraavalle eduskunnalle annetaan kansalaisille mahdollisuus vaalien kautta ilmaista oma kantansa esityksiin, joilla heidän perusoikeuksiaan rajoitetaan tai muutoin merkittävällä tavalla muutetaan. Mikäli tästä kansanvallan näkökulmasta keskeisestä menettelytavasta poiketaan, tulisi perusteiden olla poikkeuksellisen selkeitä ja painavia. Kiireellistä menettelyä ei siis tule käyttää, ellei siihen ole poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta. Kysymys kuuluu siksi, onko meillä nyt käsissä sellainen tilanne.

Niin hallituksen esityksessä kuin ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausunnoissa ja selonteoissa on tehty ansiokkaita kuvauksia turvallisuusympäristössä tapahtuneista muutoksista, teknologisen kehityksen vaikutuksista turvallisuuspolitiikkaan ja tiedustelutoimivaltuuksien tarpeesta. Kaikki tämä on kiistattomasti totta. Se ei silti muuta sitä tosiasiaa, että kyseessä on yleinen kuvaus turvallisuustilanteen muutoksista, jotka ovat to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

dellisuutta kaikissa valtioissa ympäri maailman. On siis vedottu yleiseen tarpeeseen saada lisää tiedusteluun liittyviä toimivaltuuksia, mutta mitään poikkeuksellista ja välttämätöntä juuri tähän aikaan ja Suomeen liittyvää tarvetta ei ole yksilöity. [Pertti Salolainen: Muissa maissa on jo lait!] Poliittisesti hyvä osoitus tämän poikkeuksellisen ja välttämättömän tarpeen puuttumisesta on se tosiasia, että hallitus on antanut sote-uudistukselle etusijaa tämän lakihankkeen etenemiseen nähden. Mikäli tarve olisi poikkeuksellinen ja välttämätön, olisi ollut mahdollista edetä nopeammin. Tähän ovat kiinnittäneet huomiota myös monet esityksestä lausuneet oikeusoppineet. Siteeraan yhtä lausuntoa, jonka mukaan ”kulunut aika esityksen antamisesta horjuttaa hallituksen esityksen kantaa siitä, että Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostaisivat sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on osoitettavissa välttämätön tarve”.

Lopuksi, mikäli puhemies sallii, eduskuntavaalien läheisyys tulee myös vaikuttamaan tähän arviointiin. Kiireellisellä menettelyllä saavutettavissa oleva ajallinen säästö on tällä hetkellä pieni verrattuna normaalissa säätämisyksessä etenemiseen. Ja lopuksi, vaikka kannattaisikin niin perustuslain sisällöllistä muutosta kuin tiedustelutoimivaltuuksien lisäämistä hallituksen esittämässä muodossa, vetoan silti edustajien harkintaan, mitä tulee kiireellisen menettelyn käyttöön. Tästä tapauksesta tulee ennakkopäätös, [Puhemies koputtaa] jolla tulee olemaan vaikutuksia siihen, minkälaisin perustein jatkossa tehdään muutoksia perustuslakiin.

16.27 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Aluksi on mieluisaa todeta se, että perustuslain muutoksen sisällöstä ja tarpeellisuudesta vallitsee tässä salissa melkoisen suuri yksimielisyys. Se kertoo myös siitä, että asiaan on aika laajasti paneuduttu ja asiaa on harkittu, ja silloin se luo hyvin vakaan pohjan perustuslain uudistamiselle. Niin kuin tässä on monta kertaa todettu, perustuslakia ei tule muuttaa hetken mielijohteesta eikä poliittisista suhdan-nesyistä, vaan se on aina huolella valmisteltu ja huolella harkittu asia. Perustuslain luonne on tietyllä lailla pysyvä, mutta se ei tarkoita koskaan sitä, ettei perustuslakia tule ja voi muuttaa.

Tätä perustuslain muutosta on valmisteltu jo edellisen vaalikauden aikana, ja tämän vaalikauden alussa asetettiin oikeusministeriön työryhmä, joka tätä asiaa valmisteli, ja jo vuoden 2015 puolella asetettiin myös parlamentaarinen seurantaryhmä, joka oli tiiviisti mukana tässä työssä. Tässä valmistelutyössä kuultiin hyvin laajasti eri asiantuntijoita ja tehtiin selvityksiä ja punnittiin eri näkökulmia. On syytä todeta myös se, että tämä uudistus on hyvin rajattu. Se koskee vain yhden pykälän yhtä momenttia. Ja perustuslakivaliokunta mietinnössään vielä rajasi tätä. Eli ei voi sanoa, että on joku hätiköity muutosesitys, vaan se on huolella harkittu.

Nyt on tärkeää muistaa tässä myös se, mikä tässä näkyy, että ei ole kysymyksessä hallitus—oppositio-asetelma, niin kuin ei koko tiedustelulakipaketissakaan. Tätä ei tehdä pelkästään tätä hallitusta varten eikä seuraavaa hallitusta varten eikä sitä seuraavaa, vaan pittemällä aikavälillä, niin että tähän uudistukseen voi nojata olivatpa poliittiset suhdanteet sitten mitkä tahansa. Se luo vakaan, ja tällaiset uudistukset pitää juuri tämäntyyppisesti tehdä.

Tässä on keskusteltu sitten muutamista näkökulmista, ja yksi on tämä kohdennettu valvonta. Valiokunnan puheenjohtaja mietinnöstä hyvin perustellusti lainasi, mitä tämän säännöksen soveltamisrajoitukset tarkoittavat, ja minä siitä toistan joitakin asioita, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

tuovat esille sen, että massavalvonta tai kohdentamaton valvonta ei ole mahdollista vaan että aina se perustuu selkeään päätöksentekoprosessiin: Ensinnäkin tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voitaisiin säännöksen perusteella osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten, joita ovat nykyisin suojelupoliisi, Pääesikunta ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos, tehtäväksi. Toiseksi on syytä todeta, että tämä rajoitusedellytys koskisi vain tiedon hankkimista sellaisesta toiminnasta, joka luonteensa takia voi muodostua vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle — vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle. Kolmanneksi lailla tulee säätää — eli näillä substanssilaeilla — tyhjentävästi toimivaltuuksien kohdentumisesta kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Tyhjentävästi. Neljänneksi ehdotettu sääntely ei mahdollista yleistä kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seuranta tiedustelutoiminnassa. Ja sitten on tämä välttämättömyyskriteeri. Eli aika vahvasti tämä on lukittu, ja on syytä muistaa, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat edelleen täysimääräisesti voimassa. Eli kun on keskusteltu siitä, antaako tämä nyt mahdollisuuden tulevaisuudessa säätää tavallisella lailla mitä tahansa: ei anna. Siksi voi katsoa tietyllä tavalla turvallisesti tulevaisuuteen.

No sitten tästä säätämisyjärjestyksestä lyhyesti: Ei tästä, jos tämä säädetään kiireellisenä, voi vetää ennakkopäätöstä siitä, että tulevaisuudessa aina niin pitäisi tehdä. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä selvästi todetaan se, että tämä pääsääntö on tulevaisuudessa edelleen se, että kaksilla valtiopäivillä, mutta ei perustuslaki myöskään luo estettä sille, etteikö näin voi tehdä, kun yhdessä näin harkitaan. No nyt näistä kiireellisyyden perusteista meidän on syytä sitten tarkemmin puhua ensi viikolla, mutta kun kysytään, onko nyt yhtäkkiä jotakin tapahtunut nopeasti, niin välttämättä ei niin, mutta se paine siihen kiireeseen on kasvanut koko ajan, ja se paine vain kasvaa. Jos minä esimerkiksi — tämä saattaa olla huono esimerkki — seison tulvavedessä ja vesi nousee koko ajan, niin minulla on ollut kiire koko ajan ja se kiire vain pahenee eikä se, että minulla on ollut kiire jo pitkään, poista sitä, etteikö se kiire ole käsillä. Huolellisesti harkitaan.

Haluan vielä todeta tästä keskustelusta, että on pitkää aikaa mukava todeta, miten asioista voidaan keskustella myös rakentavasti. Tämä on niin tärkeä asia, että tätä on ihan turha kärjistellä. Jos ollaan eri mieltä, niin ollaan ja puhutaan siitä, ja silloin tulee myös hyvää jälkeä. Tämä on sellainen asia, että tässä pitää tehdä hyvää jälkeä.

16.34 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin lämmin kiitos perustuslakivaliokunnan työskentelystä ja etenkin puheenjohtaja Annika Lapintien ja varapuheenjohtaja Tapani Töllin ansiokkaasta panoksesta tämän lakipaketin eteenpäinviemisessä. Valiokuntahan oli yksimielinen täysimääräisessä kokoonpanossaan, mikä kuvaa sitä, että perustuslakivaliokuntakin suhtautui tähän asiaan suurella vakavuudella. Se, että olemme tässä tilanteessa säätämässä nopeutetussa menettelyssä muutosta luottamuksellisen viestin suojaan, joka on perustuslakimme turvaa, on mielestäni aivan välttämätön ja perusteltu esitys.

Suomi on tässä asiassa ikävä kyllä jälkijunassa. Monessa puheenvuorossa keskustelun aikana, tämän ensimmäisen käsittelyn aikana, on noussut esille se, että olemme vieraiden valtioiden antamien tietojen varassa tähän asti olleet siitä, mitä suomalaisissa tietoverkoissa tapahtuu, olkoon sitten kysymys ihan normaaleista tietoverkoista tai niistä tietoverkoista, joita esimerkiksi viranomaiset käyttävät tai Puolustusvoimat tai Rajavartiosto käyttää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

Se, että me olemme tässä tilanteessa, ei tietenkään ole kenenkään vika, vaan maailma on vain muuttunut niin hurjaa vauhtia, että meidän on siihen muutokseen nyt mukauduttava, ja viimeisenä Euroopan valtiona luomme tätä lainsäädäntöä, jolla pystytään varautumaan kyberuhkiin ja hybridivaikuttamiseen. Se on tätä päivää. Todelliset isot asiat tehdään tuolla tietoverkoissa tänä päivänä, ja joka ainoa tieto, mikä siellä liikkuu — suurin osa siitä varmasti on aivan turvallista tietoa, mutta ikävä kyllä, niin kuin tämänkin keskustelun aikana olemme todenneet, siellä on myös Suomen turvallisuuden kannalta erittäin arveluttavaa tietoa, ja sieltä sitä sitten on saatavilla, kunnes tämä laki saadaan kuntoon ja suomalainen tiedustelu pääsee perustuslain antaman säädöksen mukaisesti myös näitä tietoverkkoja tutkimaan.

Nämä muutokset, mitä nyt tässä ollaan hyväksymässä, on tehty huolellisella harkinnalla ja ennen kaikkea niin, että valiokuntia on kuultu, ja niiden lausuntojen mukaan tälle lakihankkeelle nimenomaan on tarvetta. Nythän ollaan tekemässä luottamuksellisen viestin suojaan hyvin rajattua muutosta, ja se on aivan totta, että siitä luottamuksellisen viestin suojasta pitää olla huolissaan. Tämä rajattu muutos, mikä nyt ollaan tekemässä, on mielestäni hyvin perusteltu ja oikeasuhtainen siihen verrattuna, mitä perustuslain suoja tarjoaa luottamukselliselle viestinnälle.

Se, että perusoikeuksia rajoitetaan joskus, on ihan normaalia menettelyä suomalaisessa lainsäädännössä. Perusoikeuksia voidaan rajoittaa siinä tapauksessa, kun se syntyvä rajoitus on oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn nähden. Monessa asiassahan näin on toimittu jo aikaisempinakin vuosina, ja tällä samalla linjalla jatketaan. Ja todellakin, jos perustuslakia lähdetään muuttamaan, niin siihen pitää olla erittäin painavat perusteet ja nimenomaan niin, että siitä käydään etukäteen huolellinen valmistelu, hyvä kansalaiskeskustelu, ja sen jälkeen siitä tehdään sitten jämäkästi päätös.

On syytä muistaa myös, että tietoverkoissa tänä päivänä liikkuu myös ihan tavallisia, ei vain pelkästään sotilaiden taikka Rajavartiolaitoksen työtä varten olevaa tietoa, vaan siellä liikkuu tavallisten ihmisen kannalta hyvinkin vaarallisia tietoja liittyen esimerkiksi taloudellisiin uhkiin tai vaikka teollisuusvakoiluun. Tietoverkoissa liikkuu sellaisia vakoiluohjelmia, joihin emme ole tähän asti pystyneet varautumaan, kun eiväthän meidän viranomaiset siellä tietoverkoissa ole saaneet olla. Tämän jälkeen se mahdollistuu, jotta saadaan näitä vakoiluohjelmia ja muita haittaohjelmia paikannettua paljon paremmin. Kaikilla näillä haittaohjelmilla ja vakoiluohjelmillahan on se yksi yhteinen nimittäjä, kuten lääkkeilläkin tuolla lääketieteen puolella, että tauti pitää ensin tuntea, ennen kuin voidaan lääke keksiä. Tässä on aivan sama asia, että jos joku vakoilu- tai haittaohjelma havaitaan, sitä virustorjuntaa tai haittaohjelman torjuntaa ei voida tehdä, ellei sitä haittaohjelmaa itsessään tunnetta. Nyt sekin mahdollistuu tämän lainsäädännön myötä.

Kattava valvonta kuuluu tähän lakiesitykseen, elikkä kun annetaan uusia valtuuksia lainojalla, niin sitä tulee myös valvoa, ja sehän tässä laissa on myös järjestetty. Eli ei tässä olla menossa soitellen sotaan, vaan kaikki nämä asiat on tarkasti ja tasapainoisesti harkittu.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi vielä sen verran, että kun tämä nopeutetussa käsittelyssä käsitellään, niin siitä on kuulunut myös puheenvuoroja, että tämä pitäisi normaalin menettelyn mukaisesti viedä, mutta sehän tarkoittaisi käytännössä noin kahden vuoden viivästystä tälle laille. Mielestäni nämä maailman tapahtumat, mitä olemme viime aikoina havainneet Suomessakin ja tässä lähialueillamme, puoltavat hyvin vahvasti sitä, että tämä nyt esitetty menettely, jonka mukaan käydään nopeutetulla menettelyllä tämä lakiesitys, on erittäin hyvä ja perusteltu, ja sitä kannatan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2018 vp

16.39 **Wille Rydman kok:** Arvoisa rouva puhemies! Poliitikkaahan on olemassa sen vuoksi, että on erilaisia yhteiskunnallisia intressejä, ja niitä pyrimme sitten sovittamaan ja tässä salissa myöskin debatoimaan. On kuitenkin hyvä, että meillä on sen verran kypsä kansakunta ja sen kansanedustuslaitos, että kaikista asioista ei tarvitse tehdä riitaa, vaan silloin kun on kyse kansallisesta intressistä ja ennen kaikkea kansallisesta turvallisuudesta, niin voimme löytää täällä hyvinkin laajan kansallisen yhteisymmärryksen.

Olemme huomanneet, että tässä salissa vallitsee varsin laaja yhteisymmärrys siitä, että tiedustelulakeja tarvitaan. On olemassa myöskin varsin laaja yhteisymmärrys siitä, että tiedustelulakeihin tarvittava perustuslain muutos tarvitaan. Sitten on ehkä vielä jonkin verran keskustelua siitä, tarvitaanko nopeutettua menettelyä, mutta siinäkin vaikuttaisi olevan niin, että varsin laaja ymmärrys — ehkä joistain pienistä nyansseista huolimatta — tästä salista löytyy sille, että nopeutettua järjestystä voidaan käyttää. Se, että nopeutetussa sääätämisyjärjestyksessä tarvitaan viiden kuudesosan enemmistöä alleviivaa jo itsessään sitä, että kyseessä on varsin poikkeuksellinen järjestely ja siihen tarvitaan erityisen hyvät perustelut.

Mutta kuten olemme saaneet huomata, turvallisuushkat ja kansainvälinen toimintaympäristö ovat kiihtyvässä liikkeessä. Mitä tulee meidän kansainvälisiin verrokkeihin, niin vastaavanlainen lainsäädäntö on jo saatu vietyä läpi. Me olemme itse asiassa jo myöhässä tämänkaltaisen lainsäädännön kanssa, ja on erinomaista, jos pystymme nyt sitten kohtalaisen yksimielisesti tulemaan siihen lopputulemaan, että saamme ajantasaisen lainsäädännön myöskin tiedustelulakien osalta ja saamme siihen liittyvän perustuslain muutoksen vietyä viiden kuudesosan enemmistöllä tässä salissa nopeutetussa järjestyksessä läpi.

16.42 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tuohon debattiosioon olisin vielä jatkanut, kun siinä jäi vähän uupumaan. Eli tuota sotilaallisen toiminnan ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan rajoitusperustetta käsitellään esityksessä. On tärkeää, että luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttumisen on oltava mahdollisimman kohdennettua ja rajattua, niin kuin se onkin siinä, ja että nämä edellytykset täytyvät: toiminnalla on kytkentä Suomeen ja se uhkasi Suomen kansallista turvallisuutta, vaikka toiminta voisi tapahtua myös Suomen rajojen ulkopuolella. Esimerkkeinä siitä ovat terrorismi, väkivaltainen radikalisoituminen tai ulkomaalaisten tiedustelupalveluiden toiminta. Ei voi olla korostamatta liikaa sitä, että vastapainona luonnollisesti tarvitaan vahvat oikeusturvatakeet ja tiedusteluvaltuuksien käytön valvontaa. Silloin tämä on tasapainossa.

Haluan myös osaltani kiittää valiokunnan puheenjohtajaa, jäseniä ja valiokuntaneuvoksia tästä hyvin tehdystä mietinnöstä. Tässä nyt lähdetään tämän kiireellisyyden osalta siitä, että ehdotonta estettä käsitellä kiireellisenä ei ole. Tämä jätettiin niin sanotusti poliittiseen harkintaan, ja tämän suuren salin ratkaistavaksi. Itse pidän tätä hyvänä ratkaisuna. Nyt sitten puolueet varmasti vastuullisesti tätä asiaa pohtivat huomenna ryhmäkokouksissa ja muissa yhteyksissä ennen ensi viikon käsittelyä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 198/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.